

Twee buurlanden waarin grotendeels dezelfde taal gesproken wordt. Twee landen ook met een stuk gezamenlijke geschiedenis vol lief en leed. En toch ook weer twee landen die steeds verder van elkaar afstaan. Zo'n 25 jaar geleden was de gemiddelde Nederlandse krantenlezer aardig op de hoogte van de gebeurtenissen in België en waarschijnlijk gold dat ook vanuit de andere richting. Dat is al lang niet meer zo: we lezen sowieso minder in de krant en het is zelfs zo geregeld dat we niet naar elkaars commerciële televisiezenders kunnen kijken. Vroeger maakten we nog grappen met elkaar, nu niet meer, we zouden niet weten hoe of waarover. Ooit was er een echte grens, maar die maakte Nederlanders en Belgen juist aantrekkelijk voor elkaar. Met gevaar voor eigen leven (nou ja) smokkelden wij of onze (groot)ouders boter naar het zuiden en chocolade naar het noorden. Veel Brabanders voelden zich beter op hun gemak bij Vlamingen dan bij Hollanders met hun harde G. Die Brabantse affiniteit is niet slechts iets van de laatste generaties: al lang voordat beide landen een apart koninkrijk gingen vormen, was er een kloof tussen onder en boven de Moerdijk, wat allés te maken had met taal, met 'natuurlijke barrières' (rivieren) en vooral met godsdienst. Maar ook die kloof moeten we kunnen relativeren: al in de late middeleeuwen waren Holland, Vlaanderen en Brabant op economisch en cultureel gebied hecht met elkaar verbonden en het drukke (handels) verkeer liet zich niet weerhouden door brede rivieren, integendeel zelfs.

Hugo de Schepper, emeritus-hoogleraar van de Radboud Universiteit Nijmegen, wijst ons erop dat benamingen als 'Belgisch', 'Vlaams', 'Nederlands', enzovoort, in de loop der eeuwen steeds naar iets anders verwezen. Dat zal de meeste historici en historisch geïnteresseerden wel bekend zijn, maar de informatie die hij in het voorliggende boek biedt en de wijze waarop hij dat adstrueert, verrijken ons geschiedbeeld van de Nederlanden, of -- zoals De Schepper de regio zelf benoemt -- van Noord- en Zuid-Nederland. Daarnaast boeit hij de lezer met bijzondere termen zoals 'defragmentatie van de macht' (p. 13) en 'transcendentale hinderpaal' (p. 72).

Het eerste hoofdstuk is heel kort en gaat over het 'territorium' van wat nu ongeveer België en Nederland is, vanaf de lappendeken van het

Bourgondische Rijk tot het ontstaan van de natiestaten. Gelukkig ondersteunt De Schepper zijn betoog, en dat geldt ook voor de volgende hoofdstukken, met kaartmateriaal (het hele boek is trouwens goed voorzien van illustraties en kaarten). In het tweede hoofdstuk, 'Identiteiten', betoogt De Schepper hoezeer de scherpe scheiding tussen Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden vanaf de Tachtigjarige Oorlog vooral een construct is van historici in later tijd. Ondanks de scheiding die door het oorlogsgeweld werd veroorzaakt, bleven 'Nederlanders' (in Noord en Zuid dus) ervan uitgaan dat zij tot hetzelfde land behoorden.

Het derde hoofdstuk, 'Identiteitenbesef', vertrekt vanuit het door de Bourgondische hertogen en later de Habsburgse vorsten bevorderde 'saamhorigheidsgevoel', dat wil zeggen het besef (en de instemming daarmee) te behoren tot een gemenebest. Dit gevoel werd van hogerhand doorgegeven en gevoed. Hiertoe beschikten de landsheren over velerlei middelen. De Schepper noemt onder meer heraldiek, iconografie, historische kronieken en Blijde Intreden. Daarbij zou ik zeker nog willen noemen de generale processies naar aanleiding van een gebeurtenis in de familie van de landsheer, die vaak gelijktijdig werden gehouden in de Nederlandse steden. Maar dan, grotendeels als onderdeel of toch als gevolg van de Tachtigjarige Oorlog, zien we de 'klein-Nederlandse zelfbeelden' groeien. Het katholieke Zuiden en het calvinistische Noorden kwamen in de loop van de zeventiende eeuw tegenover elkaar te staan, ieder uiteraard met een eigen interpretatie van het verleden. Dankzij De Scheppers presentatie van het verleden weten we nu waarom Vlamingen a priori een zekere antipathie koesteren jegens Nederlanders ('Hollanders') en niet jegens andere buitenlanders. Ten tijde van de Contrareformatie werden de Belgen geïndoctrineerd door de katholieke geestelijkheid die steeds opnieuw verkondigde dat Hollanders 'kettters' en 'afvalligen' waren. Zo grondig deden de paters en pastoors hun werk dat het 'bijgevolg geen verwondering [hoef] te baren dat het woord "Hollander" in het Spaanse Nederland en later een bekliffende vijandige bijklank kreeg' (p. 71). En dan te bedenken dat tot in 1578 Amsterdam een katholiek en koninkrijkloos bolwerk was en

het trotse Antwerpen tezelfdertijd een martiale calvinistische Republiek!

Heel gepast rondt De Schepper zijn boek, dat immers precies twee eeuwen na het begin van het 'Verenigd Koninkrijk' (een anachronistische benaming) verschijnt, af met een epiloog over de periode 1815-1830. Met enige spijt vertelt hij over het betrekkelijk snel uiteengaan van noord en zuid. Zeker, koning Willem I was als 'verlicht despoot' niet meer helemaal van zijn tijd, maar de enige echte saboteur van deze mooie onderneming was, aldus De Schepper, toch wel de katholieke geestelijkheid. Soms scherpt De Schepper zijn betoog zodanig aan dat hij niet overtuigt maar twijfels oproept bij de lezer. Was omstreeks 1815 in Zuid-Nederland (België) echt bijna negentig procent van de bevolking ongeletterd (p. 109)? En was het Noorden toen echt zoveel rijker dan het Zuiden (p. 112)? Op de laatste pagina's haalt De Schepper nog gezaghebbende politici en scribenten aan die constateren dat de overhaaste splitsing van Nederland en België een vergissing is geweest.

Charles Caspers

Schepper, H. de, 'Belgium dat is Nederland'. Identiteiten en identiteitenbesef in de Lage Landen, 1200-1800. Epiloog: Koninkrijk der Nederlanden, 1815-1830. Breda: Papieren Tijger 2014, 128 p., ill., krtb, ISBN: 97890087282857. € 35.